Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
Національна безпека та державна охорона

УДК 355.02:351.86

Скриньковський Руслан Миколайович
кандидат економічних наук, професор
Львівський університет бізнесу та права
Skrynkovskyy Ruslan
PhD in Economics, Professor
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0002-2180-8055

ВОЄННА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
WAR SECURITY OF THE STATE AS A COMPONENT OF NATIONAL SECURITY

Анотація. *Вступ. Воєнна безпека України є невід'ємною складовою національної безпеки, гарантом якої є Президент України. Забезпечення воєнної безпеки України є пріоритетним напрямом державної політики, що включає запобігання, локалізацію та нейтралізацію воєнних загроз. Головною метою забезпечення воєнної безпеки є удосконалення військової сфери, створення ефективних Збройних Сил та розвиток інших сил безпеки й оборони України, зокрема Управління державної охорони України, необхідних для надійного та належного захисту держави. В умовах збройної агресії російської федерації проти України воєнна безпека держави набуває особливо важливого значення та актуальності у контексті забезпечення територіальної цілісності, суверенітету та захисту національних інтересів.*

Мета. Метою статті є дослідження воєнної безпеки держави як

складової частини національної безпеки.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є література, що стосується забезпечення воєнної безпеки держави як складової частини національної безпеки, а також Конституція України, міжнародні договори, закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України. Також використовувалися матеріали, опубліковані в засобах масової інформації.

У процесі дослідження були застосовані формально-юридичний, порівняльно-правовий та інші методи: загальнонаукові та спеціалізовані методи, що застосовуються у межах юридичних досліджень.

Результати. Встановлено, що для забезпечення воєнної безпеки держави особливу увагу слід приділяти розвитку інноваційних технологій, підвищенню оборонної спроможності та мобілізаційної готовності, що дозволить адекватно реагувати на сучасні гібридні загрози.

Зазначено, що через збільшення складності та зростанням масштабів загроз виникає необхідність постійного вдосконалення механізмів здійснення державної охорони органів державної влади України та посадових осіб, а також зміцнення співпраці з міжнародними партнерами, зокрема з державами-членами НАТО та Європейського Союзу, для посилення обороноздатності та зміцнення національної безпеки України через обмін досвідом, спільні ініціативи та розвиток стратегічних альянсів у сфері безпеки й оборони.

Обґрунтовано, що чітка стратегія у сфері безпеки й оборони та її ефективна реалізація забезпечать стабільність внутрішньої політичної та економічної системи держави, її військовий потенціал, а також надійний захист державного суверенітету й територіальної цілісності України в умовах глобальних загроз.

Перспективи. Виходячи з особливостей ведення злочинної війни росії проти України та взаємозв'язку національної й воєнної безпеки з

державною охороною органів державної влади України та посадових осіб, у перспективі доцільно дослідити основні принципи здійснення державної охорони в Україні в контексті забезпечення національної безпеки.

Ключові слова: *воєнна безпека держави, національна безпека, Президент України, Збройні Сили України, сили безпеки й оборони, Управління державної охорони України, збройна агресія росії, територіальна цілісність, інноваційні технології, оборонна спроможність, міжнародне співробітництво, національні інтереси.*

Summary. *Introduction. The war security of Ukraine is an integral part of national security, the guarantor of which is the President of Ukraine. Ensuring the war security of Ukraine is a priority direction of state policy, which includes the prevention, localization and neutralization of war threats. The main goal of ensuring war security is to improve the military sphere, create an effective Armed Forces and develop other security and defense forces of Ukraine, in particular the Department of the State Protection of Ukraine, necessary for reliable and proper protection of the state. In the context of armed aggression of the russian federation against Ukraine, the war security of the state acquires particularly important significance and relevance in the context of ensuring territorial integrity, sovereignty and protection of national interests.*

Purpose. The purpose of the article is to study the war security of the state as a component of national security.

Materials and methods. The research materials include literature related to ensuring the war security of the state as a component of national security, as well as the Constitution of Ukraine, international treaties, laws of Ukraine, acts of the President of Ukraine, and the Cabinet of Ministers of Ukraine. Materials published in the media were also used.

In the research process, formal-legal, comparative-legal, and other methods were applied: general scientific and specialized methods used within

the framework of legal research.

Results. It has been established that to ensure the war security of the state, special attention should be paid to the development of innovative technologies, increasing defense capabilities and mobilization readiness, which will allow an adequate response to modern hybrid threats.

It is noted that, due to the increasing complexity and scale of threats, there is a need to constantly improve the mechanisms for implementing state protection of state authorities of Ukraine and officials, as well as to strengthen cooperation with international partners, in particular with NATO and European Union member states, to enhance the defense capability and strengthen the national security of Ukraine through the exchange of experience, joint initiatives, and the development of strategic alliances in the field of security and defense.

It is substantiated that a clear strategy in the field of security and defense and its effective implementation will ensure the stability of the internal political and economic system of the state, its military potential, as well as reliable protection of state sovereignty and territorial integrity of Ukraine in the context of global threats.

Prospects. Based on the specifics of russia's criminal war against Ukraine and the relationship between national and war security and state protection of state authorities of Ukraine and officials, it is appropriate to research the basic principles of state protection in Ukraine in the context of ensuring national security.

Key words: *war security of the state, national security, President of Ukraine, Armed Forces of Ukraine, security and defense forces, Department of the State Protection of Ukraine, armed aggression of russia, territorial integrity, innovative technologies, defense capability, international cooperation, national interests.*

Постановка проблеми. Забезпечення воєнної безпеки України є важливим і пріоритетним напрямом державної політики та діяльності держави. Основні цілі в системі забезпечення воєнної безпеки включають запобігання, локалізацію та нейтралізацію воєнних загроз. Україна поділяє цінності Європейського Союзу та його стратегічні цілі, а також розглядає воєнну безпеку як невід'ємну складову національної безпеки, гарантом якої є Президент України, в контексті розбудови демократичної правової держави, реалізації соціально-економічних реформ, взаємовигідного співробітництва та утвердження добросусідських відносин на міжнародній арені. Тут особлива увага приділяється зміцненню системи колективної безпеки в межах і в складі Північноатлантичного альянсу (НАТО). Головною метою забезпечення воєнної безпеки є вдосконалення структури військової сфери та воєнної організації держави, що передбачає не тільки створення боєздатних, ефективних і технічно оснащених Збройних Сил, але й розвиток інших сил безпеки й оборони України, в тому числі Управління державної охорони України, необхідних для надійного та належного захисту (безпеки і оборони) держави. В умовах збройної агресії з боку російської федерації проти України значення воєнної безпеки як складової частини національної безпеки набуває особливої актуальності, зокрема у забезпеченні територіальної цілісності та суверенітету України, захисті національних інтересів від загроз (реальних, потенційних; воєнних).

Аналіз останніх досліджень і публікацій (стан опрацювання проблематики). Багато вчених і практиків у галузі права зверталися до теоретичного вивчення та емпіричного аналізу різних аспектів воєнної безпеки держави. Теоретичні та практичні питання національної безпеки та її структурних складових, зокрема воєнної безпеки як складової частини національної безпеки України, її сутнісні особливості й змістовні характеристики, напрями та принципи, розглядали в своїх працях такі

вчені-юристи та військовослужбовці [1–7]: Р. Алієв, П. Богуцький, В. Гвоздь, В. Горбулін, О. Джус, В. Залужний, С. Єсімов, М. Ковалів, О. Комісаров, І. Копотун, І. Коропатнік, М. Микитюк, О. Павлюк, С. Пасіка, С. Пєтков, А. Чубенко, Б. Шамрай, С. Шаптала, І. Шопіна, А. Юрков та інші. Особливості ведення злочинної збройної агресії росії проти України вимагають проведення системних і комплексних, додаткових наукових досліджень у сфері воєнної безпеки держави як складової частини національної безпеки з метою удосконалення нормативного забезпечення, коригування підходів у військовій сфері для посилення обороноздатності та безпеки України в умовах сучасних загроз.

Мета статті. Метою статті є дослідження воєнної безпеки держави як складової частини національної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, питання теорії та практики, пов'язані із забезпеченням національної безпеки, вимагають системного та комплексного підходу, який включає як загальнотеоретичні дослідження, так і досягнення галузевих наук, а також враховує реальні умови та вимоги для ефективного забезпечення безпеки особи, суспільства і держави. Це набуває додаткової актуальності у зв'язку з посиленням і зміною видів безпеки, появою нових загроз і викликів, а також наявними подіями й динамічними змінами у міжнародному середовищі.

На думку І. Шопіної, виходячи з дослідження права національної безпеки та військового права, питання предмету права національної безпеки ґрунтовно досліджено В. Богуцьким [5; 6]. Він вважає, що структура права національної безпеки як системної цілісності з нелінійними ознаками є складною. Ця структура відображає особливості формування галузі права та є результатом конкретизації правового режиму. При цьому визначальним є розгляд предмету, а саме суспільних відносин і соціальних комунікацій національної безпеки, а також мети правового впливу на ці відносини та комунікації [5, с. 224; 6].

Національна безпека в усіх її проявах є однією з важливих наукових категорій науки та практики. Як домінанта життєдіяльності суспільства, безпека не може залишатися незмінною в умовах його трансформації, тому її сутність і змістовне наповнення потребують додаткового вивчення та теоретичного обґрунтування.

К. Ізбаш і С. Деревянкін [7] зазначають, що актуальність і важливість проблеми національної безпеки держави визначаються такими факторами (чинниками), як воєнні конфлікти, техногенні та природні катастрофи, які мають різні форми та наслідки; вони пов'язані з витратами на забезпечення безпеки та збереження людських ресурсів і потенціалу [7, с. 214]. Основними загрозами для національної безпеки України є злочинна збройна агресія росії та її повномасштабне вторгнення на територію України [1; 7; 8].

Національна безпека включає воєнну політику як складову частину загальної державної політики в сфері безпеки та оборони (у військовій галузі). Воєнна політика спрямована на забезпечення національної безпеки та тісно пов'язана з застосуванням сектору безпеки і оборони (військової сили), озброєння та технологій з метою досягнення визначених і конкретних цілей з урахуванням актуальних загроз та сучасних викликів. Вона визначає напрямки розвитку військової сфери (галузі) та методи застосування воєнної сили для протидії противнику. Основними завданнями воєнної політики держави є захист суверенітету та територіальної цілісності, управління силами безпеки й оборони, проведення військових операцій тощо, а також підготовка, мобілізація та модернізація сил (військ) для ефективного виконання завдань (бойових, спеціальних) з урахуванням актуальних загроз і викликів.

Воєнна політика у контексті воєнної безпеки інтегрує діяльність різних секторів національної економіки, зокрема виробничого, оборонного, науково-технічного, політичного, законодавчого та інших. Вона є досить

складним і багаторівневим механізмом, спрямованим на вирішення завдань, пов'язаних із забезпеченням воєнної безпеки держави, запобігання воєнним конфліктам тощо. Для реалізації воєнної політики створюються спеціалізовані державні установи, які виконують функції з формування та впровадження загальнодержавної політики й воєнної стратегії. Основними завданнями таких установ є планування, організація, координація та контроль заходів, спрямованих на захист (безпеку та оборону) держави. Воєнна політика охоплює розробку та впровадження методів і засобів ведення збройної боротьби, а також використання незбройних методів протидії, таких як дипломатія, інформаційні стратегії, економічні важелі тощо, під час воєн і збройних конфліктів. Важливою складовою є також спеціальні заходи з попередження воєнних конфліктів та протидії реальним і потенційним загрозам національній безпеці в умовах мирного часу. Ці заходи допомагають забезпечити стабільність і готовність держави до дій у разі виникнення загроз.

В контексті цього, О. Волуйко, Д. Шарко та В. Вакаров [9] зазначають, що основними пріоритетами воєнної політики України під час протистояння злочинній збройній агресії російської федерації проти України повинні стати: удосконалення інституційних спроможностей складових сил оборони (включаючи готовність та здатність особового складу Управління державної охорони України до здійснення ефективної оборони держави, захисту критичної інфраструктури України [10–12], розвиток оборонно-промислового комплексу України тощо); посилення військових (воєнних) і технічних можливостей (потенціалу) Збройних Сил України; модернізація та збільшення кількості систем і видів озброєння; пошук зовнішніх гарантій забезпечення безпеки (безпекових гарантій) та розвиток двосторонніх відносин зі стратегічними партнерами з питань досягнення визначеної воєнно-політичної (воєнно-стратегічної) мети, захисту національних інтересів тощо [9, с. 35]. Воєнна політика —це

складний комплекс дій і стратегій, що забезпечують воєнну безпеку держави. «Воєнна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз» (ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII, із змінами [13]).

Відомо, що забезпечення воєнної безпеки в усі історичні часи завжди було вирішальним для забезпечення суверенітету та стабільності держав. Сучасний підхід до цієї проблеми включає не лише традиційні методи, а й інформаційно-комунікаційну (спеціальну) підтримку, наукове осмислення та обґрунтування. Цей аргумент стає важливою складовою процесу розробки теорії воєнної безпеки та внеску правової науки в її розвиток.

Нагадаємо, що М. Ковалів і В. Іваха в 2015 році [14] зазначали, що для вирішення практичних завдань воєнної безпеки в сучасних умовах історичного розвитку недостатньо лише зусиль однієї військової організації чи окремих її елементів, навіть таких, як Збройні Сили; для цього потрібна підсистема воєнної безпеки, що виходить за межі військової організації і через яку здійснюється вплив (безпосередній, опосередкований) в контексті забезпечення стабільності суспільства [14, с. 131].

Воєнна безпека є важливою складовою частиною (компонентом) національної безпеки, яка залежить від комплексного поєднання різних факторів: політичних, економічних, ідеологічних, дипломатичних, морально-психологічних та, власне, воєнних аспектів. Проблеми воєнної безпеки досліджуються на глобальному, регіональному та національному рівнях як теоретично, так і емпірично. Забезпечення воєнної безпеки є одним із ключових напрямів діяльності держави.

Створення законодавчої бази для забезпечення воєнної безпеки є складним і трудомістким процесом. Від того, наскільки якісно та повно

буде розроблене законодавство в галузі воєнної безпеки, залежить ефективність і дієвість структур сектору безпеки і оборони, які складають систему забезпечення цього виду національної безпеки —воєнної безпеки. Важливим є також механізм реалізації прийнятого законодавства, узгодження діяльності та скоординованість дій державних органів, складових сектору безпеки й оборони, інших організацій, установ і суб'єктів господарської діяльності всіх форм власності. Держава забезпечує національну безпеку за допомогою використання сукупності різних ресурсів, таких як природні, людські, інформаційні та інші, а також з огляду на наявний потенціал суспільства, військову спроможність, духовно-моральні цінності та інші фактори (аспекти), що можуть вплинути на захист держави.

Законодавство України, що регулює відносини у військовій сфері, включає закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, а також підзаконні, відомчі та міжвідомчі нормативні акти.

Забезпечення воєнної безпеки має ґрунтуватися на формуванні й вдосконаленні воєнної системи та її організації, що дає змогу ефективно реагувати на актуальні загрози й сучасні виклики. Головним критерієм забезпечення воєнної безпеки є всебічний і системний підхід до військового будівництва, який забезпечує обороноздатність України — [15]: здатність держави до ефективного захисту (оборони) у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Основним елементом системи воєнної безпеки є Збройні Сили України [1; 13; 15–17]. Збройні Сили України — це військова структура, яка відповідно до Конституції України [18], у взаємодії з органами, які входять до складу сектору безпеки і оборони, має завдання (найважливішу функцію): забезпечення оборони України, захисту її суверенітету, а також територіальної цілісності й недоторканності [16].

Нормативно-правова база, яка визначає структуру та особливості формування й розвитку воєнної безпеки України, ґрунтується на

положеннях законодавства України: Конституції України [18], Законах України «Про національну безпеку України» [1; 13], «Про оборону» [15], «Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію» [19–21], «Про правовий режим воєнного стану» [22; 23]; а також на Стратегії національної безпеки України [24], Стратегії воєнної безпеки України [25], Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України [26] та інших нормативних актах (документах). Крім того, важливу роль відіграють міжнародні договори, що ратифіковані Верховною Радою України.

Головною метою Стратегії воєнної безпеки України є забезпечення всеохоплюючої оборони держави, яка ґрунтується на принципах стримування, стійкості та чіткої взаємодії, що гарантує воєнну безпеку, суверенітет і територіальну цілісність України в межах її державного кордону, відповідно до Конституції України. Стратегія також сприяє інтеграції України до євроатлантичного безпекового простору та процесу набуття членства в НАТО, а також передбачає активну участь у міжнародних спеціальних операціях, спрямованих на підтримання миру і безпеки [25].

Воєнна безпека —це стан захищеності особи, суспільства та держави від широкого спектру воєнних загроз, за якого гарантується реалізація конституційних прав і свобод громадян, забезпечується гідна якість життя, суверенітет і незалежність держави, її територіальна цілісність, а також сталий соціально-економічний розвиток. У цьому контексті воєнна безпека є ключовим елементом захисту національних інтересів від воєнних загроз. Під воєнною загрозою розуміють наміри або дії однієї із сторін у воєнно-політичних відносинах, які свідчать про готовність застосувати воєнну силу проти іншої сторони для досягнення своїх цілей [1; 13; 25].

Разом з тим необхідно відзначити, що державна охорона органів державної влади України та посадових осіб є невід'ємною частиною національної системи воєнної безпеки. Вона забезпечує цілісність і

стійкість державних структур (об'єктів), безпеку посадових осіб держави, а також захист ключових складових системи державного управління, що забезпечують національну безпеку. У зв'язку зі збільшенням складності та зростанням масштабів загроз, виникає необхідність у постійному вдосконаленні механізмів здійснення державної охорони в Україні, а також у зміцненні співпраці з міжнародними партнерами у сфері безпеки [10–12; 27–29].

Водночас Р. Лаврьонов [30] зазначає, що, розглядаючи воєнну безпеку як складову частину національної безпеки, доцільно говорити про концепцію «індустрії безпеки». Економіка воєнної безпеки розглядається в більш широкому контексті, причому сама послуга, яку вона виробляє — воєнна безпека — є частиною специфічних економічних категорій. Контроль над станом воєнної системи (безпеки) та її організацією (формуванням, розвитком) повністю належить державі, і її відповідальність зростає в кризові періоди [30, с. 150]. Адже безпека, економічна спроможність та оборонна економіка держави тісно взаємопов'язані; занепад сил безпеки і оборони (збройних сил), відповідно до невблаганних законів суспільного розвитку, спричиняє кризу державності, послаблює обороноздатність і, як наслідок, призводить до знищення держави [30, с. 150; 31].

Доктринальні підходи до визначення воєнної безпеки держави характеризуються певною невизначеністю та недостатньою увагою до основних методологічних аспектів формування концепції воєнної безпеки та її понятійно-категоріального апарату, що негативно впливає на алгоритм розробки, формулювання, процеси прийняття та реалізації стратегічних напрямів забезпечення воєнної безпеки як складової національної безпеки.

Сьогодні поняття «воєнна безпека» охоплює широкий спектр аспектів, зокрема здатність держави забезпечити власну оборону від збройної агресії або збройного конфлікту, а також спроможність

ефективно протидіяти ворожим діям, спрямованим на критичні соціальні сфери, і спробам маніпулювання громадською думкою.

Трансформація сутності воєнної безпеки обумовлена змінами в характері ведення війни, зокрема переходом від класичних війн до гібридних, а також появою некласичних війн, що використовують багатофакторні методи впливу на противника без застосування збройної (воєнної) сили, наприклад, економічні санкції (війни).

У науці існують принаймні три основні підходи до розуміння проблеми забезпечення воєнної безпеки держави. Перший підхід акцентує увагу на важливості застосування міжнародного права для вирішення військово-політичних проблем. Другий підхід ґрунтується на концепції зміцнення та вдосконалення військового (воєнного) потенціалу як основного засобу забезпечення воєнної безпеки. Третій підхід передбачає використання дипломатичних, правових і інших невоєнних засобів та методів для вирішення проблем воєнної безпеки. Воєнна (оборонна) організація держави повинна перебувати на такому рівні, який забезпечує стримування можливого розв'язання воєнного конфлікту (війни, збройного конфлікту), а в разі збройної агресії чи збройного конфлікту держава повинна бути здатною до ефективного захисту (оборони).

Воєнна безпека України має власну внутрішню організаційну структуру, що включає такі складові:

—об'єкти безпеки, визначені в Стратегії воєнної безпеки України: особа (її права, свободи, обов'язки й відповідальність, зокрема у військовій сфері); суспільство (сукупний матеріальний, фінансовий і духовний потенціал, спрямований на забезпечення воєнної безпеки); держава (конституційний лад, суверенітет, незалежність, територіальна цілісність та протидія деструктивним силам тощо);

– суб'єкти воєнної безпеки, основними з яких є: держава (інститут, що визначає і реалізує функції забезпечення воєнної безпеки через органи

законодавчої, виконавчої та судової влади); воєнна організація держави (система сил, засобів, органів та ресурсів, що забезпечують воєнну безпеку); інститути громадянського суспільства (у межах їх компетенції та відповідальності у військовій сфері);

– сили та засоби воєнної безпеки – сили оборони з відповідними штатними засобами, озброєнням і технікою.

Зміст процесу забезпечення воєнної безпеки держави полягає у формуванні єдиної державної політики, спрямованої на запобігання війнам і збройним конфліктам, а також на захист життєво важливих інтересів суспільства, держави та її громадян усіма наявними в розпорядженні ресурсами і засобами, включаючи застосування воєнної сили.

Воєнна безпека держави забезпечується системою державного та воєнного управління. Сьогодні, в умовах злочинної війни росії проти України, одним із пріоритетних завдань воєнної політики України є посилення мобілізації та готовності до мобілізації для забезпечення воєнної безпеки та оборони держави. Головною метою мобілізації та мобілізаційної підготовки в Україні є забезпечення оборони держави, захист незалежності, державного суверенітету та територіальної цілісності України [1; 19–21; 23; 32; 33].

Нагадаємо, що «мобілізація – комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано» (ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 р. № 3543-XII, із змінами [19]).

З позиції системно-діяльнісного підходу основними принципами

воєнного будівництва в сучасних умовах, у контексті забезпечення воєнної безпеки та реалізації Стратегії національної безпеки України, є такі: принцип оборонної (розумної) достатності, принцип належної готовності та відповідності воєнної організації держави потребам оборони, захисту національних інтересів і зміцнення національної безпеки, принцип нормативно-правового забезпечення воєнної діяльності, принцип раціонального використання ресурсів і засобів для забезпечення воєнної безпеки держави, а також принцип демократизації та гуманізації воєнних відносин. На цих засадах формуються та реалізуються пріоритетні напрями з реформування сектору безпеки і оборони в Україні, що мають на меті зміцнення обороноздатності та стійкості держави, серед яких: удосконалення структури, функцій і системи забезпечення військ (сил) Збройних Сил України та інших складових сил безпеки і оборони, включаючи заходи з покращення системи підготовки кадрів, підвищення кадрового потенціалу, рівня бойової та мобілізаційної готовності особового складу Управління державної охорони України; оптимізація системи комплектування та посилення ефективності й боєздатності сил (військ), що відповідають вимогам характеру воєн і збройних конфліктів XXI століття, враховують досвід у сфері безпеки та оборони, набутого під час війни росії проти України.

Забезпечення воєнної безпеки держави залежить не лише від її воєнного потенціалу, а й від рівня розвитку економіки, технологій, інформаційних систем, політичної стабільності, демократії та міжнародної інтеграції. Ключову роль у цьому процесі відіграють ресурси і оборонні технології, інвестиції у високотехнологічний сектор та інновації у сфері безпеки й оборони, які безпосередньо впливають на обороноздатність держави. Крім того, ефективна співпраця з міжнародними партнерами сприяє зміцненню національної безпеки через обмін досвідом, реалізацію спільних ініціатив щодо підвищення рівня безпеки, обороноздатності

тощо. Водночас стабільність внутрішньої політичної системи, соціальна стійкість і єдність є невід'ємними складовими довгострокового розвитку ключових сфер обороноздатності держави.

У сучасному суспільстві жодна сфера діяльності не може існувати без належно розвиненої інформаційної складової. Національний інформаційний ресурс відіграє ключову роль у формуванні економічної та воєнної потужності держави, а також у забезпеченні національної безпеки. Інформація проникає в усі сфери функціонування держави, набуваючи конкретних політичних, матеріальних, економічних та інших проявів. У цьому контексті питання (аспекти) забезпечення інформаційної безпеки, яка є важливою складовою воєнної безпеки, стає все більш актуальним. Захист інформації перетворюється на одну з пріоритетних задач державної політики. Це завдання реалізується різними способами та через різні етапи, що залежать від потреб держави, доступних можливостей, методів і засобів збору інформації (включаючи розвідку), правового режиму держави та зусиль щодо забезпечення інформаційної безпеки. Визначення цілей і методів протидії загрозам інформаційній безпеці є важливою складовою реалізації державної політики у сфері забезпечення національної безпеки [24; 25; 34; 35].

Комплексний підхід до наукового аналізу інформаційної безпеки дозволяє сформувати ефективну системну модель захисту інформаційних ресурсів і технологій від деструктивних впливів.

Водночас доцільно зазначити, що промисловий потенціал є критично важливим для розробки та ефективного функціонування систем захисту інформаційних ресурсів. Без сучасних технологій, інфраструктури, ресурсів та висококваліфікованих фахівців неможливо сформувати надійні механізми безпеки. Важливою складовою цього процесу є також інтеграція промислового та наукового потенціалу, військової інфраструктури, а також розвиток системи нормативно-правового і фінансово-економічного

забезпечення. Усе це сприяє ефективному військовому будівництву та забезпеченню воєнної безпеки держави.

Не менш важливу роль відіграють структури зовнішньополітичного забезпечення, які повинні забезпечувати ефективну взаємодію з міжнародними партнерами, знижувати міждержавні протиріччя та забезпечувати стратегічні аспекти (надійні гарантії) безпеки не лише «на папері», а й на конкретних діях. Це дозволяє запобігти загостренню військово-політичної ситуації, сприяючи (зміцнюючи) стабільність і мир на міжнародній арені. Забезпечення воєнної безпеки та запобігання воєнним конфліктам (війні, збройним конфліктам) чи протидія їм можуть бути досягнуті не лише через дипломатичні зусилля, економічний тиск, інформаційну політику, а й через застосування військової сили у разі необхідності, коли політичні методи не дають ефективних результатів.

Внутрішньополітичні структури мають ключове й особливе значення для забезпечення воєнної безпеки держави, оскільки їх роль полягає в ефективному впровадженні законодавчих актів і рішень, спрямованих на забезпечення безпеки та оборони, виховання патріотизму і національної свідомості, а також у підготовці економіки, сектору безпеки та оборони до актуальних викликів і загроз. Важливим є також створення умов для стабільності в економіці та суспільстві, що дозволяє реалізувати ефективні стратегії національної безпеки та підтримувати внутрішню політичну стабільність.

Для довідки: в умовах злочинної російсько-української війни Президент України В. Зеленський 05 січня 2025 року (під час інтерв'ю американському подкастеру Лексу Фрідману) зазначив, що: «В Будапештському меморандумі (авт. – Меморандумі про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994 р., підписаного в Будапешті [36]) були гарантії безпеки для України. Спочатку три найголовніші гарантери безпеки для

України, три стратегічні друзі і партнери України – США, Росія, Британія. Франція і Китай доєдналися. Було 5 держав… Це зараз ми розуміємо, що це ніякі не гарантії безпеки. Було написано "запевнення"… Це ж найбільші держави, це ядерна п'ятірка. Зараз треба було б знайти всіх цих людей, хто все це придумав, і просто посадити їх в тюрму… Після того, як була окупована частина Донбасу і Криму, Україна відправила три рази впродовж кількох років листи всім гарантерам безпеки, всім членам Будапештського меморандуму. Що написано в меморандумі? Консультації, Україна проводить консультації, якщо порушено її територіальну цілісність. І всі повинні бути на консультаціях, всі повинні приїхати, повинні зустрітися терміново – Америка, Британія, Росія, Франція, Китай. Чи хтось приїхав? Ні. Чи хтось відповів на ці листи офіційні? Хтось консультації провів? Ні. Чому? Та похеру. Це ж зрозуміло російською? От як російською було похеру, так і всім іншим гарантерам було похеру на цю країну (авт. – на Україну), на цих людей (авт. – на Український народ), на ці гарантії безпеки (авт. – щодо незалежності і державного суверенітету, існуючих кордонів і територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів 1991 року, включно з територіальним морем)» [37].

Важливим компонентом воєнної безпеки є система її забезпечення, яка є механізмом, що реалізує державну стратегію в галузі воєнної безпеки через скоординовану діяльність органів влади, установ, громадських об'єднань та громадян, ґрунтуючись на нормах чинного законодавства та міжнародного права. Однак слід зазначити, що чинна система забезпечення воєнної безпеки України не в повному обсязі відповідає сучасним викликам, що вимагає суттєвого вдосконалення для досягнення більшої ефективності у виконанні своїх завдань.

Воєнна безпека держави тісно пов'язана з розвитком високих технологій. Їх ефективне використання сприяє зміцненню оборонної

інфраструктури, забезпеченню інформаційної безпеки, технологічної самодостатності тощо. Залучення високих технологій визначається не лише фінансовими ресурсами, а й інтелектуальним потенціалом держави, що формується через стратегічні інвестиції в освіту, науково-дослідницьку діяльність та інноваційні ініціативи, орієнтовані на забезпечення національної безпеки, економічного зростання й технологічного розвитку.

У цьому контексті підтримуємо думку О. Пархоменко-Куцевіл [38], що сьогодні існує об'єктивна та нагальна потреба в розробці Доктрини воєнної безпеки України в умовах російсько-української війни. Важливо вирішити питання професіоналізації та розвитку Збройних Сил України, інших сил безпеки й оборони, включаючи Управління державної охорони України, оптимізувати державне управління і посилити антикорупційні заходи у сфері оборонно-промислового комплексу, а також збільшити фінансування наукових досліджень для створення інноваційних засобів захисту військовослужбовців і розробки новітніх видів зброї. Необхідно також передбачити проведення форсайт-досліджень (прогнозування майбутнього) у сфері воєнної безпеки як складової національної безпеки, з урахуванням глобалізаційних викликів і загроз, а також виокремити питання економічної, екологічної, кадрової та продовольчої безпеки в контексті забезпечення воєнної безпеки держави. Крім того, слід визначити пріоритети розвитку воєнної безпеки України на найближчі 5, 10 та 30 років [38, с. 370].

І насамкінець, «Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина» (ст. 102 Конституції України) [18]. Забезпечення безпеки Президента України та вищих посадових осіб держави є важливим елементом національної безпеки. Стабільність функціонування державних структур та ефективне виконання функцій Президентом України, іншими вищими посадовими особами

держави у сфері національної безпеки і оборони безпосередньо залежать від організації (системи заходів) та здійснення державної охорони органів державної влади України та посадових осіб [13; 15; 18; 27–29].

Для довідки (в контексті вищезазначеного): «Президент Путін (авт. – воєнний злочинець, терорист) неодноразово заявляв, що удари по центрах ухвалення рішень є важливою ціллю цієї війни. Фізична ліквідація президента України Володимира Зеленського є однією з важливих цілей Путіна і російського політичного керівництва. Росія (авт. – держава–агресор, держава–терорист і держава-спонсор тероризму) робитиме все можливе, щоб Зеленський не дожив до кінця цієї війни. … щоб ліквідувати саму інституцію і продемонструвати, що в Україні немає захищених місць чи людей. … Мета ворога в цій війні – капітуляція України, з подальшим перетворенням її території на мережу областей Російської Федерації. Ця ідея не нова і декларується російськими чиновниками. …» (В. Портніков, 04.01.2025 р.) [39]. Під час ракетних ударів по цивільних об'єктах, по Києву та інших містах України «люди гинуть, а йому «цікаво»… Довбойоб» (йдеться у повідомленні Президента України В. Зеленського про російського диктатора В. Путіна, 19.12.2024 р.) [40]. Дії російської федерації спрямовані на знищення Українського народу та є геноцидом, і це має визнати весь світ [41]. Злочинний режим, що існує в росії, призведе до її розпаду, і це питання часу.

Висновки. Забезпечення воєнної безпеки як складової частини національної безпеки України, гарантом якої є Президент України, з урахуванням досвіду російсько-української війни, вимагає комплексного, системного та інноваційного підходу, що поєднує зміцнення обороноздатності, розвиток високих технологій, мобілізацію ресурсів і удосконалення інформаційної безпеки держави. Ключову роль у цьому процесі відіграє ефективне і стратегічне управління, яке передбачає інтеграцію військових, економічних і технологічних складових

національної безпеки. Зокрема, особливу увагу слід приділяти розвитку інноваційних технологій, підвищенню оборонної спроможності та мобілізаційної готовності, що дозволить адекватно реагувати на сучасні гібридні загрози. У зв'язку зі збільшенням складності та зростанням масштабів загроз, виникає необхідність у постійному вдосконаленні механізмів здійснення державної охорони органів державної влади України та посадових осіб, а також у зміцненні співпраці з міжнародними партнерами, зокрема з державами-членами НАТО та Європейського Союзу, для посилення обороноздатності та зміцнення національної безпеки України через обмін досвідом, спільні ініціативи та розвиток стратегічних альянсів у сфері забезпечення безпеки й оборони.

У контексті актуальних викликів розробка Доктрини воєнної безпеки України є критично важливою для адаптації оборонної стратегії держави до нових загроз і глобальних змін. Зважаючи на особливості ведення російсько-української війни та розвиток нових форм гібридних і невоєнних конфліктів на міжнародній арені, необхідно розробити довгострокові стратегії, що охоплюють економічну, екологічну, кадрову та продовольчу безпеку держави. Чітка стратегія у сфері безпеки й оборони і її ефективна реалізація забезпечать стабільність внутрішньої політичної та економічної системи держави, її військовий потенціал, а також надійний захист державного суверенітету й територіальної цілісності України в умовах глобальних загроз.

Виходячи з особливостей ведення злочинної війни росії проти України та взаємозв'язку національної й воєнної безпеки з державною охороною органів державної влади України та посадових осіб, у перспективі доцільно дослідити основні принципи здійснення державної охорони в Україні в контексті забезпечення національної безпеки.

Література

1. *Національна безпека України в умовах воєнного стану: загальна характеристика концепції; міжнародний аспект; нормативне регулювання; судова практика* / Укл.: Алієв Р. В., Джус О. А., Копотун І. М., Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Пєтков В. П., Пєтков С. В., Скриньковський Р. М., Шамрай Б. М., Юрков А. В. Київ: ВД «Професіонал», 2024. 480 с.

2. Гвоздь В. І. *Воєнна розвідка України на зламі другого тисячоліття*. Київ: Борисфен Інтел, 2017. 320 с.

3. Горбулін В. *Як нам перемогти Росію у війні майбутнього*. Київ: Брайт-Букс, 2021. 248 с.

4. Залужний В. Ф., Шаптала С. О. Реформування воєнної організації держави: трансформація завдань і функцій Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України. *Наука і оборона*. 2021. № 4. С. 4–12. doi: https://doi.org/10.33099/2618-1614-2021-17-4-4-12.

5. Шопіна І. М. Предмет права національної безпеки та військового права. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 223–227. doi: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.39.

6. Богуцький П. П. *Теоретичні основи становлення і розвитку права національної безпеки України*: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України. Київ, 2020. 40 с.

7. Ізбаш К. С., Деревянкін С. Л. Національна безпека України в умовах воєнного стану: сучасний стан. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2024. № 1. С. 213–217. doi: https://doi.org/10.32850/sulj.2024.1.34.

8. *Україна під час російсько-української війни 2014–2023 рр.: ґенеза національної стійкості крізь призму наукових досліджень*: монографія / Вановська І. М., Джус О. А., Іляшко О. О., Копотун І. М., Коропатнік І. М., Первак І. О., Пєтков С. В, Попков Б. О., Скрябін О. Л., Стецюк С. П.,

Скриньковський Р. М., Сопільник Л. І., Трубчанінов М. А., Хан Є. В., Шемчук В. В.; за заг. ред. Б. Попкова, С. Пєткова. Київ: Видавництво Ліра-К. 2023. 272 с.

9. Волуйко О. М., Шарко Д. В., Вакаров В. В. Реалізація воєнної політики як функція та напрям діяльності держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 32–35. doi: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/3.

10. Скриньковський Р. М. Управління державної охорони України як військове формування: постановка питання. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 8(8). С. 178–191. doi: https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8(8)-178-191.

11. Скриньковський Р. М. Управління державної охорони України у загальнодержавній системі національного спротиву. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 11(39). С. 671–681. doi: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11(39)-671-681.

12. Скриньковський Р. М. Управління державної охорони України як суб'єкт національної системи захисту критичної інфраструктури України. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 10(38). С. 307–316. doi: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10(38)-307-316.

13. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII (із змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення: 05.01.2025).

14. Ковалів М. В., Іваха В. О. Воєнна безпека як чинник стабільності суспільства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2015. Вип. 3. С. 124–132. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/1903 (дата звернення: 05.01.2025).

15. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII (із змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text

(дата звернення: 05.01.2025).

16. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII (із змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text (дата звернення: 05.01.2025).

17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text (дата звернення: 05.01.2025).

18. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (із змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 05.01.2025).

19. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII (із змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text (дата звернення: 05.01.2025).

20. *Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Науково-практичний коментар. Станом на 18 травня 2024 року* / За заг. ред. Чубенка А. Г. Київ: ВД «Професіонал», 2024. 360 с.

21. *Мобілізація, військовий облік, призов: загальні питання; нормативно-правове регулювання; суб'єкти правозастосування; юридична відповідальність* / Укл.: Боднарчук О. Г., Гаврик Ю. Г., Джус О. А., Комісаров О. Г., Коропатнік І. М., Лошицький М. В., Микитюк М. А., Пєтков С. В., Скриньковський Р. М., Шамрай Б. М.; За заг. ред. Шамрая Б. М. Київ: ВД «Професіонал», 2025. 554 с.

22. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII (із змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення:

05.01.2025).

23. *Правовий режим воєнного стану в Україні: юридична суть правового режиму воєнного стану; обмеження основних прав і свобод людини під час дії воєнного стану; нормативна база та пов'язані нормативні акти; актуальна судова практика* / Укл.: Бесчастний В. М., Джус О. А., Комісаров О. Г., Коропатнік І. М., Лошицький М. В., Микитюк М. А., Пєтков С. В., Скриньковський Р. М., Шамрай Б. М.; За заг. ред. Шамрая Б. М. Київ: ВД «Професіонал», 2025. 468 с.

24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text (дата звернення: 05.01.2025).

25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text (дата звернення: 05.01.2025).

26. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 червня 2021 року «Про Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України»: Указ Президента України від 20.08.2021 р. № 372/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text (дата звернення: 05.01.2025).

27. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 04.03.1998 р. № 160/98-ВР (із змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-вр#Text (дата звернення: 05.01.2025).

28. Микитюк М. А. *Державна охорона в Україні: адміністративно-правове регулювання*: монографія. Львів. Видавництво Львівської

політехніки. 2018. 472 с.

29. Скриньковський Р. М., Козяр Р. Я., Пєтков С. В., Хитра О. Л., Комісаров О. Г. Державна охорона посадових осіб в Україні в умовах воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2023. № 5(63). С. 109–119. doi: https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-5-8867.

30. Лаврьонов Р. П. Військова безпека: аналіз стану трансформації системи управління. *Київський часопис права*. 2022. № 4. С. 149–156. doi: https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.23.

31. Скриньковський Р. М., Пєтков С. В., Копотун І. М. Економіка Збройних Сил України як складова частина оборонної економіки держави. *Актуальні проблеми науки і практики у світлі євроінтеграції, глобалізації і сталого розвитку*: Тези доповідей (м. Львів, 10.05.2024 р.) / Львівський університет бізнесу та права. Львів, 2024. С. 75–80. doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.12167472.

32. *Мобілізація та мобілізаційна підготовка в Україні після 18 травня 2024 року: загальне правове регулювання; юридичний статус суб'єктів правовідносин; основні організаційні питання; юридична відповідальність за порушення законодавства; особливості правозастосування у період воєнного стану* / Укл.: Алієв Р. В., Вітвіцький С. С., Гудима В. В., Павлюк О. О., Пєтков С. В., Скриньковський Р. М. та інші. Київ: ВД «Професіонал», 2024. 468 с.

33. *Мобілізація в Україні після 18 травня 2024 року. Окремі аспекти: базова військова підготовка або служба; мобілізація жінок; відповідальність за порушення законодавства у сфері військового обліку і мобілізації; порядок виїзду закордон після 18 травня 2024 року; окремі аспекти бронювання військовозобов'язаних* / Укл.: Алієв Р. В., Вітвіцький С. С., Гудима В. В., Павлюк О. О., Пєтков С. В., Скриньковський Р. М. та інші. Київ: ВД «Професіонал», 2024. 442 с.

34. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 28.12.2021 р. № 685/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text (дата звернення: 05.01.2025).

35. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. *Інформаційне право України*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.

36. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Будапешт, 5 грудня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text (дата звернення: 05.01.2025).

37. Тищенко К. Зеленський розповів, як підписантам Будапештського меморандуму було «похеру» на Україну. *Матеріали інтернет–видання «Українська правда»*. 05.01.2025. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2025/01/5/7492138/ (дата звернення: 05.01.2025).

38. Пархоменко-Куцевіл О. Теоретичні засади формування та розвитку воєнної безпеки України. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. 2023. № 28. С. 367–371. doi: https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.53.

39. Нижник Т. РФ не збирається закінчувати війну й буде робити все, щоб Зеленський не дожив до її завершення, – Портников. *Матеріали інтернет–видання ESPRESO.TV*. 04.01.2025. URL: https://espreso.tv/viyna-z-rosiyeyu-rf-ne-zbiraetsya-zakinchuvati-viynu-i-bude-robiti-vse-shchob-zelenskiy-ne-dozhiv-do-ii-zavershennya-portnikov (дата звернення: 05.01.2025).

40. Кравченко О. Зеленський про Путіна: «Люди гинуть, а йому «цікаво»… Довбойоб». *Матеріали інтернет–видання LB.UA.* 19.12.2024.

URL: https://lb.ua/news/2024/12/19/651166_zelenskiy_pro_putina_lyudi_ginut.html (дата звернення: 05.01.2025).

41. Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні»: Постанова Верховної Ради України від 14.04.2022 р. № 2188-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text (дата звернення: 05.01.2025).

References

1. *Natsionalna bezpeka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: zahalna kharakterystyka kontseptsii; mizhnarodnyi aspekt; normatyvne rehuliuvannia; sudova praktyka* / Ukl.: Aliiev R. V., Dzhus O. A., Kopotun I. M., Koropatnik I. M., Mykytiuk M. A., Pavliuk O. O., Petkov V. P., Petkov S. V., Skrynkovskyy R. M., Shamrai B. M., Yurkov A. V. Kyiv: VD «Profesional», 2024. 480 s.

2. Hvozd V. I. *Voienna rozvidka Ukrainy na zlami druhoho tysiacholittia*. Kyiv: Borysfen Intel, 2017. 320 s.

3. Horbulin V. *Yak nam peremohty Rosiiu u viini maibutnoho*. Kyiv: Brait-Buks, 2021. 248 s.

4. Zaluzhnyi V. F., Shaptala S. O. Reformuvannia voiennoi orhanizatsii derzhavy: transformatsiia zavdan i funktsii Ministerstva oborony Ukrainy ta Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy. *Nauka i oborona*. 2021. № 4. S. 4–12. doi: https://doi.org/10.33099/2618-1614-2021-17-4-4-12.

5. Shopina I. M. Predmet prava natsionalnoi bezpeky ta viiskovoho prava. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2021. № 4. S. 223–227. doi: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.39.

6. Bohutskyi P. P. *Teoretychni osnovy stanovlennia i rozvytku prava natsionalnoi bezpeky Ukrainy*: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.01 / Naukovo-doslidnyi instytut informatyky i prava Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. Kyiv, 2020. 40 s.

7. Izbash K. S., Dereviankin S. L. Natsionalna bezpeka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: suchasnyi stan. *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys*. 2024. № 1. S. 213–217. doi: https://doi.org/10.32850/sulj.2024.1.34.

8. *Ukraina pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny 2014–2023 rr.: geneza natsionalnoi stiikosti kriz pryzmu naukovykh doslidzhen*: monohrafiia / Vanovska I. M., Dzhus O. A., Iliashko O. O., Kopotun I. M., Koropatnik I. M., Pervak I. O., Petkov S. V, Popkov B. O., Skriabin O. L., Stetsiuk S. P., Skrynkovskyy R. M., Sopilnyk L. I., Trubchaninov M. A., Khan Ye. V., Shemchuk V. V.; za zah. red. B. Popkova, S. Petkova. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K. 2023. 272 s.

9. Voluiko O. M., Sharko D. V., Vakarov V. V. Realizatsiia voiennoi polityky yak funktsiia ta napriam diialnosti derzhavy. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2024. № 4. S. 32–35. doi: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/3.

10. Skrynkovskyy R. M. Upravlinnia derzhavnoi okhorony Ukrainy yak viiskove formuvannia: postanovka pytannia. *Uspikhy i dosiahnennia u nautsi*. 2024. № 8(8). S. 178–191. doi: https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8(8)-178-191.

11. Skrynkovskyy R. M. Upravlinnia derzhavnoi okhorony Ukrainy u zahalnoderzhavnii systemi natsionalnoho sprotyvu. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*. 2024. № 11(39). S. 671–681. doi: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11(39)-671-681.

12. Skrynkovskyy R. M. Upravlinnia derzhavnoi okhorony Ukrainy yak subiekt natsionalnoi systemy zakhystu krytychnoi infrastruktury Ukrainy. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*. 2024. № 10(38). S. 307–316. doi: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10(38)-307-316.

13. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII (iz zminamy). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (date of access: 05.01.2025).

14. Kovaliv M. V., Ivakha V. O. Voienna bezpeka yak chynnyk stabilnosti suspilstva. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriia yurydychna*. 2015. Vyp. 3. S. 124–132. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/1903 (date of access: 05.01.2025).

15. Pro oboronu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 r. № 1932-XII (iz zminamy). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text (date of access: 05.01.2025).

16. Pro Zbroini Syly Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 r. № 1934-XII (iz zminamy). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text (date of access: 05.01.2025).

17. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.03.2021 r. № 121/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text (date of access: 05.01.2025).

18. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku (iz zminamy). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (date of access: 05.01.2025).

19. Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiiu: Zakon Ukrainy vid 21.10.1993 r. № 3543-XII (iz zminamy). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text (date of access: 05.01.2025).

20. *Zakon Ukrainy «Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiiu». Naukovo-praktychnyi komentar. Stanom na 18 travnia 2024 roku* / Za zah. red. Chubenka A. H. Kyiv: VD «Profesional», 2024. 360 s.

21. *Mobilizatsiia, viiskovyi oblik, pryzov: zahalni pytannia; normatyvno-pravove rehuliuvannia; subiekty pravozastosuvannia; yurydychna vidpovidalnist* / Ukl.: Bodnarchuk O. H., Havryk Yu. H., Dzhus O. A., Komisarov O. H.,

Koropatnik I. M., Loshytskyi M. V., Mykytiuk M. A., Petkov S. V., Skrynkovskyy R. M., Shamrai B. M.; Za zah. red. Shamraia B. M. Kyiv: VD «Profesional», 2025. 554 s.

22. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 r. № 389-VIII (iz zminamy). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (date of access: 05.01.2025).

23. *Pravovyi rezhym voiennoho stanu v Ukraini: yurydychna sut pravovoho rezhymu voiennoho stanu; obmezhennia osnovnykh prav i svobod liudyny pid chas dii voiennoho stanu; normatyvna baza ta poviazani normatyvni akty; aktualna sudova praktyka* / Ukl.: Beschastnyi V. M., Dzhus O. A., Komisarov O. H., Koropatnik I. M., Loshytskyi M. V., Mykytiuk M. A., Petkov S. V., Skrynkovskyy R. M., Shamrai B. M.; Za zah. red. Shamraia B. M. Kyiv: VD «Profesional», 2025. 468 s.

24. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.09.2020 r. № 392/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text (date of access: 05.01.2025).

25. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.03.2021 r. № 121/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text (date of access: 05.01.2025).

26. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 18 chervnia 2021 roku «Pro Stratehiiu rozvytku oboronno-promyslovoho kompleksu Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 20.08.2021 r. № 372/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text (date of access: 05.01.2025).

27. Pro derzhavnu okhoronu orhaniv derzhavnoi vlady Ukrainy ta

posadovykh osib: Zakon Ukrainy vid 04.03.1998 r. № 160/98-ВР (iz zminamy). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-вр#Text (date of access: 05.01.2025).

28. Mykytiuk M. A. *Derzhavna okhorona v Ukraini: administratyvno-pravove rehuliuvannia*: monohrafiia. Lviv. Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky. 2018. 472 s.

29. Skrynkovskyy R. M., Koziar R. Ya., Petkov S. V., Khytra O. L., Komisarov O. H. Derzhavna okhorona posadovykh osib v Ukraini v umovakh voiennoho stanu. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Seriia: «Iurydychni nauky»*. 2023. № 5(63). S. 109–119. doi: https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-5-8867.

30. Lavronov R. P. Viiskova bezpeka: analiz stanu transformatsii systemy upravlinnia. *Kyivskyi chasopys prava*. 2022. № 4. S. 149–156. doi: https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.23.

31. Skrynkovskyy R. M., Petkov S. V., Kopotun I. M. Ekonomika Zbroinykh Syl Ukrainy yak skladova chastyna oboronnoi ekonomiky derzhavy. *Aktualni problemy nauky i praktyky u svitli yevrointehratsii, hlobalizatsii i staloho rozvytku*: Tezy dopovidei (m. Lviv, 10.05.2024 r.) / Lvivskyi universytet biznesu ta prava. Lviv, 2024. S. 75–80. doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.12167472.

32. *Mobilizatsiia ta mobilizatsiina pidhotovka v Ukraini pislia 18 travnia 2024 roku: zahalne pravove rehuliuvannia; yurydychnyi status subiektiv pravovidnosyn; osnovni orhanizatsiini pytannia; yurydychna vidpovidalnist za porushennia zakonodavstva; osoblyvosti pravozastosuvannia u period voiennoho stanu* / Ukl.: Aliiev R. V., Vitvitskyi S. S., Hudyma V. V., Pavliuk O. O., Petkov S. V., Skrynkovskyy R. M. ta inshi. Kyiv: VD «Profesional», 2024. 468 s.

33. *Mobilizatsiia v Ukraini pislia 18 travnia 2024 roku. Okremi aspekty: bazova viiskova pidhotovka abo sluzhba; mobilizatsiia zhinok; vidpovidalnist za*

porushennia zakonodavstva u sferi viiskovoho obliku i mobilizatsii; poriadok vyizdu zakordon pislia 18 travnia 2024 roku; okremi aspekty broniuvannia viiskovozoboviazanykh / Ukl.: Aliiev R. V., Vitvitskyi S. S., Hudyma V. V., Pavliuk O. O., Petkov S. V., Skrynkovskyy R. M. ta inshi. Kyiv: VD «Profesional», 2024. 442 s.

34. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 15 zhovtnia 2021 roku «Pro Stratehiiu informatsiinoi bezpeky»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 28.12.2021 r. № 685/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text (date of access: 05.01.2025).

35. Kovaliv M. V., Yesimov S. S., Yarema O. H. *Informatsiine pravo Ukrainy*. Lviv: Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2022. 416 s.

36. Memorandum pro harantii bezpeky u zviazku z pryiednanniam Ukrainy do Dohovoru pro nerozpovsiudzhennia yadernoi zbroi. Budapesht, 5 hrudnia 1994 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text (date of access: 05.01.2025).

37. Tyshchenko K. Zelenskyy rozpoviv, yak pidpysantam Budapeshtskoho memorandumu bulo «pokheru» na Ukrainu. *Materialy internet–vydannia «Ukrainska pravda»*. 05.01.2025. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2025/01/5/7492138/ (date of access: 05.01.2025).

38. Parkhomenko-Kutsevil O. Teoretychni zasady formuvannia ta rozvytku voiennoi bezpeky Ukrainy. *Litopys Volyni. Vseukrainskyi naukovyi chasopys*. 2023. № 28. S. 367–371. doi: https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.53.

39. Nyzhnyk T. RF ne zbyraietsia zakinchuvaty viinu y bude robyty vse, shchob Zelenskyy ne dozhyv do yii zavershennia, – Portnykov. *Materialy internet–vydannia ESPRESO.TV*. 04.01.2025. URL: https://espreso.tv/viyna-z-rosiyeyu-rf-ne-zbiraetsya-zakinchuvati-viynu-i-bude-robiti-vse-shchob-

zelenskiy-ne-dozhiv-do-ii-zavershennya-portnikov (date of access: 05.01.2025).

40. Kravchenko O. Zelenskyi pro Putina: «Liudy hynut, a yomu «tsikavo»… Dovboiob». *Materialy internet–vydannia LB.UA*. 19.12.2024. URL: https://lb.ua/news/2024/12/19/651166_zelenskiy_pro_putina_lyudi_ginut.html (date of access: 05.01.2025).

41. Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vchynennia Rosiiskoiu Federatsiieiu henotsydu v Ukraini»: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 14.04.2022 r. № 2188-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text (date of access: 05.01.2025).